

Samenlezers zijn vaak verwoede lezers, ambassadeurs voor de literatuur. foto: ©[Victoria Borodina / Pexels.com](https://www.pexels.com/photo/two-children-reading-a-book-in-a-field/)

Samen leven, samen lezen

11/10/2020 [Jurgen Pieters](#)

Het concept komt overgewaaid uit Engeland: samenkomen om te lezen. De begeleider leest voor – een kortverhaal bijvoorbeeld. Op goedgekozen plaatsen stopt hij; wie wil kan iets zeggen: over wat ze voelen bij wat er gelezen wordt; over een ervaring die door de tekst wordt opgeroepen; een vraag naar verduidelijking; een voorstel tot interpretatie dat nadien door anderen wordt bijgestuurd, bevestigd, of tegengesproken...

Ik had daar al veel over gelezen en ik ken ook de theorie achter de praktijk. Lezen is mijn beroep, en nadenken over lezen mijn specialisme. Die theorie roept vragen op, zoals elke leestheorie. Wat in die teksten krijgt mensen aan de praat? En welk soort teksten lenen zich daar beter toe dan andere? Is men vooral met de tekst bezig of is de tekst maar aanleiding om te praten?

De theorie achter de praktijk

Psychiater Jan Raes, een van de drie bezielers van Het Lezerscollectief, heeft met *Samen Lezen. De ultieme therapie* (Lannoo Campus) de theorie achter de leespraktijk uiteengezet. De kern van zijn overtuiging is dat

goede verhalen de verbeelding ('de innerlijke ruimte') van de lezer vergroten en dus tot nieuwe inzichten en perspectieven leiden. Daar komen 'krachtige therapeutische effecten' uit voort, zegt Raes, zonder dat men het gevoel krijgt 'dat er aan therapie gedaan wordt.'

Verslingerd aan literatuur

Ik heb ook kennis kunnen maken met de praktijk. Samen met tien anderen, en begeleid door een geschoold voorlezer (Het Lezerscollectief geeft ook die opleiding), lazen we een verhaal van Aidan Chambers over een jongetje dat door een bijzondere leraar tot de literatuur komt. Een strenge leraar, waar iedereen bang van is. Op een dag lezen de leerlingen een gedicht van Coleridge, het bekende *Kubla Khan*, en het wonder geschiedt. De jongen is van dan af verslingerd aan lezen.

Na een paar paragrafen stopte de voorlezer. Wilde iemand iets zeggen? Sommige aanwezigen vertelden over de eigen schooltijd. Verhalen over memorabele leraren. Maar ook over vervelende driftkickers die blijvende wonden hebben geslagen. Maar wat ik verwacht had, bleef tot mijn verbazing uit. De tekst werd niet losgelaten, de groep bleef ernaar terugkeren. Mensen vinden de tekst waaruit het gesprek ontstaat even belangrijk als het gesprek zelf.

'Equipment for living'

Er zijn veel soorten samenleesgroepen. Er zijn er in rust- en verzorgingstehuizen, in gevangenissen, in psychiatrische instellingen of in bibliotheken. Sommige leesgroepen bestaan uit lezers die beginnende of gevorderde symptomen van dementie vertonen, andere uit mensen die aan chronische pijn lijden of gewoon eenzaam zijn.

Samen lezen helpt, het verzacht het leven.

Samen lezen helpt, het verzacht het leven. Via gedeelde teksten krijgt men nieuwe perspectieven, andere mogelijkheden die zonder die teksten niet aan de orde waren. Literatuur wordt zo '*equipment for living*', zoals Kenneth Burke dat noemde: een instrument voor het leven, een deel van de mentale 'survival kit'.

Verwoede lezers

Samenlezers zijn vaak verwoede lezers, stuk voor stuk ambassadeurs van de literatuur. Veel opvallender: de meesten werken in de zorgsector, in de ruime betekenis van dat woord. En vanzelfsprekend heeft corona ook de samenleesgewoontes bemoeilijkt. Sommige groepen doen het nu online, met alle obstakels van dien.

Er zijn getuigenissen over deelnemers voor wie de bijeenkomst van de tweewekelijkse samenleesgroep een existentiële noodzaak is geworden. Er is zelfs een getuigenis van een relatief jonge vrouw die door het begeleid lezen vrede heeft gevonden in de nabije dood. De begeleider (een student geneeskunde) beseft sindsdien beter dat mensen verzorgen meer is dan het juist interpreteren van ziektebeelden.

Literatuur en zorg

Het zou goed zijn dat in onze opleidingen letterkunde dit aspect van het functioneren van literaire teksten – noem het voor mijn part literatuur en zorg – meer aan bod zou komen. Vanuit een logische historische reflex zijn opleidingen letterkunde nogal sterk georiënteerd op 'het literaire veld': de artistieke ruimte waarin literatuur wordt gemaakt. Dat perspectief leidt onvermijdelijk tot blinde vlekken. Het Lezerscollectief verbreedt, verheldert, verdiept. Ze kunnen er niet genoeg voor geprezen worden.

PS: Het verhaal van Aidan Chambers (*De Jop*) opent *Grenzeloos*, een nieuwe bloemlezing van verhalen en gedichten uit de wereldliteratuur die Het Lezerscollectief samenstelde ter ondersteuning en inspiratie van haar vele begeleiders (Uitgeverij Vrijdag). Het zijn teksten die hun nut in de praktijk van het samenlezen bewezen hebben. Ook voor wie alleen wil lezen, zitten er heel wat pareltjes tussen.

Jürgen Pieters doceert literatuurwetenschap en 'Creative criticism' aan de Universiteit Gent.